

Sociala skillnader avgör dödlighet

Svenskarna blir allt friskare men de sociala skillnaderna är fortfarande avgörande för risken att dö i olika sjukdomar. Den minskande dödligheten märks mest bland barnen. Plötslig spädbarnsdöd har mer än halverats, enligt en ny studie.

Dödligheten i olika sjukdomar har minskat i alla åldergrupper mellan 1990 och 1996. Det är bland spädbarnen minskningen märks tydligast. Men det finns fortfarande stora skillnader socialt och mellan kvinnor och män.

Lågutbildade ensamma män löper störst risk att dö i olika sjukdomar enligt rapporten från Epidemiologiska enheten inom Stockholms läns landsting. 1996 var dödligheten i Stockholms län tre-fyra gånger så stor bland lågutbildade mellan 20 och 34 år som jämfört med högutbildade i samma ålder. Gifta håller sig friskare än ogifta. Kvinnor som förlorar sin livspartner klarar sig bättre än män som blir änklingar.

Att utbildningsnivå och familjesitu-

Matematikbokens författare död

Läkaren och författaren Jan Gullberg, 62 år, har avlidit.

Jan Gullberg var född i Sverige. Efter 15 år i USA arbetade han sedan 1997 som kirurg och överläkare vid Fylkes-sjukhuset i Nordfjordeid, Norge. Han avled hastigt den 21 maj.

För många svenska medicinare är Jan Gullberg mest känd för läroboken »Vätska Gas Energi – Kemi och Fysik med tillämpningar i vätskebalans, blodgaser och näringslära», som utkom 1970. Jan Gullberg promoverades 1980 till hedersdoktor vid Lunds universitet och har även belönats med Svenska Läkaresällskapets jubileumspris.

Jan Gullberg har uppmärksammats i bland annat Läkartidningen (LT 1997; 94: 4023-5), i en intervju om sin bok »Mathematics – From the Birth of Numbers», som gavs ut våren 1997. Matematikboken ger en blandning av historik och exempel på modernt matematiskt tänkande, och den har blivit en storsäljare i USA. Strax före Jan Gullbergs död hade han färdigställt manuskriptet till en ny bok, om fysik. •

ation är avgörande var inte helt oväntat, konstaterar docent Finn Rasmussen som är en av dem som sammanställt rapporten. Han menar ändå att det är anmärkningsvärt att skillnaderna är så stora i dagens Sverige.

Utbildningsnivån speglar bakomliggande orsaker som är viktiga för hälsan; livsstil, kost och motion. Oroande tecken i studien är att antalet kvinnor i Sverige som drabbas av lungcancer har blivit fler. Bland män har lungcancerfallen minskat.

Plötslig spädbarnsdöd har blivit allt

ovanligare de senaste åren. År 1990 dog 146 barn i plötslig spädbarnsdöd i Sverige, 1996 hade antalet minskat till 33.

Även dödsfallen bland små barn har blivit färre. År 1996 dog sammanlagt 410 barn under 19 år i Sverige, sex år tidigare, 1990, dog 763.

Missbildningar och sjukdomar är de vanligaste orsakerna till att barn som ännu inte fyllt ett år dör. Cancer är ofta dödsorsaken när barn mellan 1 och 9 år avlider. Från tioårsåldern är skador och förgiftningar de vanligaste orsakerna.

Birgitta Nilsson/TT

Arbetet mot tobak behöver nollvision

Arbetet mot tobak och rökning behöver en nollvision som omfattar barn, ungdomar och ickerökare.

Förslaget väcktes när en konferens mot tobak inleddes i Sundsvall förra veckan.

Under två dagar diskuterade deltagare från hela landet hur arbetet mot tobak skall bli effektivare. Ännu är tobak den vanligaste yttre orsaken till för tidig död i Sverige och fortfarande rekryteras nya rökare i ung ålder.

Bland ungdomarna i årskurs nio röker 25 procent av flickorna och 17 procent av pojkarna. Även om antalet rökare i ungdomsgruppen halverats sedan början av 1970-talet är Folkhälsoinstitutet inte nöjt:

– Vi ser att information ger resultat, men vi skulle behöva en nollvision också vad gäller tobaken, menade Paul Nordgren, avdelningsdirektör vid Folkhälsoinstitutet.

Göran Boethius, ordförande i Läkartidningen mot tobak, tror på en långsiktig nollvision som omfattar barn, ungdomar och att ingen skall behöva bli sjuk av någon annans rökning.

Temat vid årets konferens var hur man i arbetslivet istället för pekpinna och förbud kan bygga upp stödjande miljöer som motverkar rökning och uppmuntrar till avvänjning.

Ett exempel är landstinget i Väster-norrland som för tio år sedan blev rökfritt. Stegvis har lokalerna gjorts rökfria. Nästa steg är att införa rökfria zoner runt landstingets byggnader. Även patienternas röktrum är på väg att tas bort. *TT*

Facklig kritik mot skånebudget

Budgetförslaget för Region Skåne 1999, som regionfullmäktige ska besluta om den 25 juni, accepteras inte av fackföreningarna. Förra veckan strändade fyra förbund MBL-förhandlingarna om budgeten.

Lokalföreningarna i Skåne inom Läkarförbundet Jusek, SKTF och Vårdförbundet – alla hade de allvarliga invändningar mot budgetförslaget.

En nettobesparing på 600 miljoner kronor innebär en dramatiskt minskad sjukvård med avsevärt färre vårdplatser, konstaterade de skånska läkarföreningarna i en protokollsanteckning. Sparbetinget kommer att leda till att

kaos uppstår eller att oacceptabelt många patienter blir utan möjligheter till slutenvård, menar läkarna.

De hävdar att Skåne – särskilt Malmö och Lund – redan i dag har få vårdplatser jämfört med övriga Sverige, med tanke på att Lund och Malmö tar emot patienter från hela den södra regionen.

»Inget annat landsting planerar att genomföra besparingar av den omfattning som planeras i Skåne», skriver läkarna. De betonar att de inte är emot ytterligare effektiviseringar, men framhåller att mer realistiska kostnadskalkyler på planerade sparåtgärder måste föregå besluten. *TT*